

שואל ומשיב

שאלה: האם יש איסור להקמת מדינת ישראל משום "שלוש השבועות"?

תשובה: נאמר בשיר השירים פרק ב': "השבועתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתהפץ". דרשו הו"ל בכתובות קיא. ששלוש שבועות השביעי הקב"ה, שתיים את ישראל - שלא יעלו בחומה ולא ימרדו באומות, ואחת את הגויים - שלא ישעבדו את ישראל יותר מדאי. הגמרא הוסיפה עוד שלוש שבועות שהשביעי הקב"ה את ישראל: "שלא יגלו את הקץ, ושלא ירחקו את הקץ, ושלא יגלו הסוד לנוכרים". עוד "אמר רבי אלעזר: אמר להם הקב"ה לישראל: אם אתם מקיימין את השבועה מוטב ואם לאו אני מתיר בשרכם כצבאות וכאילות השדה".

בספר 'מגילת אסתר', למד שמשמעות השבועות "שלא נמרוד באומות ללכת לכבוש את הארץ בחוקה", וזו הכוונה שלא יעלו בחומה. ומכך הסיק שאין מצווה ליישב את הארץ עד בוא המשיח.

אולם לדעת שאר גדולי הראשונים והאחרונים, מצוות ישוב הארץ קבועה וקיימת בכל הזמנים, כפי שכתב הרמב"ן, וכפי שנפסק בשולחן ערוך באבן העזר סימן עה, ג' ה', וכפי שכתב בפתחי תשובה ח"ק ו'. נמצא אם כן שאין ללמוד מאגדה זו שמצוות ישוב הארץ אינה קיימת בזמן הזה.

פירושים רבים נאמרו על משמעות שלוש השבועות. ובהם, שאין לדהוק את הקץ ולעלות לארץ בלי לשקול את השיקולים הריאליים. שכן יש חשש שמא מתוך מועקת הגלות והציפייה הארוכה לגאולה, יעלו לארץ בלי יכולת מעשית לבנותה ולעמוד כנגד אומות העולם, ועליה זו תגרום להורבן ומשבר ולא להתחלת הגאולה. ועל כן השביעי אותנו הקב"ה שלא נעשה זאת בלא לחשב כראוי את דרכנו, אלא נעלה ונבנה את הארץ בהדרגה תוך תיאום עם אומות העולם או בניסים גלויים מן השמים בדרך של גאולת 'אחישנה'.

העלייה לארץ נעשתה בהדרגה, הישוב בארץ התבסס בשלבים, בפעילות דיפלומטית ע"י ההסתדרות הציונית, עד שאומות העולם הכירו בזכות עם ישראל לשוב לארצו ולבנות את ביתו הלאומי. וכך אכן כתב רבי מאיר שמחה מדווינסק זצ"ל, אחר הסכמת האומות כסן רמו, כי "סר פחד השבועות".

מפניני הפרשה - מאמר

במה תלוי טעם הפירות?

"ונתנה הארץ יבולה, ועץ השדה יתן פריו". 'עץ השדה' מפרש רש"י: הן אילני סרק, ועתידין לעשות פירות. המשנה מובא, שמיום שחרב בית המקדש ניטל טעם הפירות, וניטל שומנם.

הפירות של היום הם רק בכוח החיות של הפירות האמיתיים, המקוריים, שהיו בזמן שבית המקדש היה קיים. הלא המרגלים נשאו אשכול אחד, משא שמונה גיבורים, ואחד מהם נשא על כתפיו רימון ענק, שהאבטיח נראה קטן לעומתו, והכירו טען על כתפיו תאנה שהדלעת זעירה לעומתה!

מי אחראי לפער העצום בין הפירות המקוריים לאלו של ימינו? נביא מעשה שהיה, סיפור מן הגמרא - סיפור שארע לאחר חורבן בית המקדש, לאחר שכבר התדרדר העולם, וניטל טעם הפירות ושומנם:

רבי הלכו, רבי עוויירא ורבי יוסי בר הנינא הגיעו למקום אחד. הגישו לפניהם אפרסק ענק, בנפח המש סאים. לא יכלו לאכול יותר משליש. שליש נתנו לפני בהמותיהם, ושליש נאלצו להפיק. כעבור שנה הגיע לשם רבי אליעזר, והביאו לפניו אפרסק שיכול היה ליטול ביד אחת! קרא עליהם את הפסוק: "ארץ פרי למליחה - מרעת יושבי בה!"

אם כן: לא הפירות מתקמנים, אלא האנשים מתקמנים, המידות הטובות מתקמנות, הלבבות מתכווצים, עבודת ה' מתמעטת. הפירות הם רק התוצאה וההשתקפות. משהרב בית המקדש ניטל טעם הפירות, וכי טעם הפירות ושומנם ניטל? טעם האנשים ניטל! איפה הכמות החיים, הפיקחות המבקיעת והמפוכחת של בני הדור שעבר. איפה הלבביות, התום והטהרה, זוך המצפון. הפירות הם רק משל...

זה המסר בפרשה "אם בחוקתיי תלכו, ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם - ונתנה הארץ יבולה, ועץ השדה יתן פריו". בעסיסיות, בגודל, ובטעם. אפילו עצי סרק יוציאו תנובה - משום שלא יהיה יהודי של סרק, אלא כולם יוציאו פירות עסיסים של מצוות ומעשים טובים!

ואם לאו, הלילה "ואם לא תשמעו לי, ולא תעשו את כל המצוות האלה. ואם בחוקתיי תמאסו..." אם נמנע הלילה את פירות המצוות, אזי גם הארץ תמנע הלילה את פירותיה. אם אנחנו נצטמק מבחינה רוחנית, יצטמק הכל סביבנו הלילה - כלכלית, בריאותית, ביטחונית ומשפחתית. מפני שהעולם סביבנו משקף את מצבנו הרוחני.

הרמח"ל זצ"ל בספרו 'דעת תבונות', לאחר שביאר שהבריאה כולה היא תשלובת מורכבת המהווה שלימות כוללת ומאוזנת, עמד על תפקידו המיוחד של עם ישראל כמערכת זו: הבריאה כולה, על כל מרכיביה, תלויה בשפע האלוקי המקיים אותה. בהתגברו - הכל שופע ופורח, משגשג ומאיר. אולם בהצטמצמו, הכל נסוג וקמל.

מפתחות השפע הם - תורה ומצוות, אהבתנו לה' ולמצוותיו, ואהבתנו לנו: "אני לדודי ודודי לי" - כל שאר הבריאה תלויה רק בהם. כי כאשר יפנה אליהם באהבה - הנה לא יהיה אלא מחדש תמיד טובות אחר טובות לכל העולם! אולם כנגד זה קשה העבירה, הגורמת שהקב"ה פונה הלילה מישראל - וכל השפעה נעדרת, וסרה ההצלחה הלילה. הבה נרבה במצוות, וכך נפתח את צינור השפע לנו ולעולם כולו!

מפניני הפרשה - רעיון

יחפה של התורה לנדרים

"איש כי יפלא נדר בערכך נפשות לה" (פרק כז' ב') בשם "נדר" נקראת התחייבות שאדם מקבל על עצמו מרצונו החופשי לעשות איוו פעולה או להימנע מלעשות איזה דבר, כגון לאסור על עצמו דברים המותרים לו. התחייבות זו באה בדרך כלל, מתוך צורך פרטי.

יש שני סוגי נדרים: נדרי הקדש - שמקבל אדם על עצמו לתת תרומה לבית המקדש (כיום - לבית הכנסת), לצדקה לעניים או למצווה אחרת. ונדרי איסור - שאדם אוסר על עצמו אפילו דברים המותרים לו מצד הדין.

כפי הנראה היה העם רגיל לדור נדרים, בעיקר בימי צרה ואסונות, ורמז לזה שפרשת נדרים באדם "המפליא נדרו", כלומר מקדיש בנדרו את נכסיו: בעלי חיים, בתים, אדמות וכדומה. כתובה בפרשתנו אחרי ה' תוכחה'.

את כל הנדרים יכול הנודר לפדות - להחליף בתמורה, כמפורט בפרשה. הו"ל הביעו את התנגדותם לנדרים במיוחד לאלה מן הסוג השני, הם אמרו: "הנודר - כאילו נותן קולר (שרשרת של ברזל) על צווארו" (ירושלמי נדרים - ט' א').

לכך אמר רבי דימי אחיו של רב ספרא: "כל הנודר, אעפ"י שהוא מקימו, נקרא הוטא" (נדרים, עז). זאת מפני שקיים חשש שמא לא יוכל הנודר לקיים את נדרו, ומפני שדי לו לאדם במה שאסרה עליו התורה, ואין כל צורך שהוא יוסיף עליהם איסורים אחרים.

אכן נדרים שנאמרים בפיוזות רבות קשה לקיימם, ואף גובלים בחוסר אחריות, ומביאים לתוצאות קשות ביותר. הנדר הבולט ביותר במקורותינו בעניין זה הוא נדרו של יפתח, בו איבד את ביתו. עליו חכמים אומרים: "יפתח עם הארץ היה, מפני כך אבד את בתו", כפי שמובא בספר שופטים פרק יא'.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

אליהו בן שמחה בן סדון ז"ל

אידה דינה וטורי בת כיריה ע"ה אורנה בת מרים ורחמים פריגל ע"ה

אסתר בת מרים כהן ע"ה

מלכה בת יצחק צבי פרנקל (לקסמברג) ע"ה

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

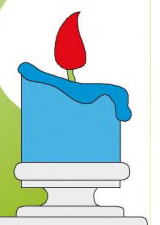
רחמים בן שוקרולה דרשן ע"ה דוד ליפסון בן אלכסנדרה ע"ה

נריה בן צפורה ניאזוב ז"ל

ברוך בן איטו ביטון ע"ה יוסף אבישכ בן מיכל אסתר עמיהו ע"ה

עמרם בן יהושע חסין ז"ל

אברהם בן רחל ג'ען ז"ל

חשמונאים (שעון קיץ)

כניסת השבת: 19:16
 יציאת השבת: 20:16
 זמן רבנו תם: 20:53

קול ששון

פרסומים תורניים
 בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
 ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש פרשת בחקותי פרקי אבות פרק ד' מפטירים

"ה' עוזי ומעוזי" (ירמיהו ט"ז)
 תימנים בלאדי:
 "ויהי דבר ה'" (יחזקאל לד')

קידושין וכדומה בשבת עפ"י פסיקת מרן בשו"ע שלט' ופוסקים אחרונים

הקדמה איסור קידושין וכדומה בשבת

כתב הטור בסימן שלט': "ולא דנין ולא מקדשין ולא הולצין ולא מייבמין ולא מקדישין ולא מעריכין ולא מהרימין ולא מפרישין תרומות ומעשרות בשבת וי"ט וכולן אם נעשו שוגגין או מזידין או מוטעין מה שעשה עשוי". בבית יוסף כתב שמקור הדברים במשנה במסכת ביצה לו: והסיבה לכך היא שגזרו על כך חז"ל גזירה שמה יכתוב. לגבי לא דנין ולא מקדשין ולא הולצין ולא מייבמין הקשו בגמרא: והרי הוא עושה מצווה? והשיבו: "לא דנין". והא מצוה קעביד! - לא צריכא, דאיכא דעדיף מיניה. ולא מקדשין - והא מצוה קעביד! - לא צריכא דאית ליה אשה ובנים. לא הולצין ולא מייבמין. והא מצוה קא עביד! - לא צריכא, דאיכא גדול, ומצוה בגדול ליבם. וכלהו מעמא מא? - גזירה שמה יכתוב". מתשובת הגמרא עולה שיש מצבים בהם מותר לדון, לקדש, להלוין ולייבם בשבת!! אולם רבינו תם כתב שיש שאין מקדשין אשה בשבת אלא מתוך דוחק גדול והוא לא היה מורה כן הלכה למעשה וכן דעת הר"ף בדף כ. והרא"ש בסימן ב' וכן פסק הרמב"ם בפרק כג' מהלכות שבת הלכה יד' וכתב שם דאין דנין ולא מקדשין ולא הולצין ולא מייבמין:

לגבי מה שכתוב במשנה "ולא מקדשין ולא מעריכין", מפורש בגמרא בדף לו: שהסיבה היא גזירה משום מקה וממכר, וכתב הרב המגיד בפרק כג' הלכה יד' בשם בספר העתים שאסורים צבור להחרים איזה דבר בשבת, אלא אם כן הוא לצורך השבת, מפני שזה דומה להתרת נדרים.

ומה שכתב הטור "וכלן אם נעשו שוגגין או מזידין או מוטעין מה שעשה עשוי". מקורו בתלמוד הירושלמי וכן כתב הר"ף בדף כ: והרא"ש בסימן ב' בפרק משילין. לפי זה יוצא שאדם שעבר והקנה בשבת קרקע או מטלטלין, אפילו שעשה איסור הקנאתו הקנאה, וכן כתב הרמב"ם בפרק כג' מהלכות שבת הלכה טו', וכן פסק מרן להלכה בשו"ע בסימן שלט' סעיף ד',

"אין דנין, ולא מקדשין ולא הולצין, ולא מייבמין, ואין כונסין, ולא מקדישין, ולא מעריכין, ולא מהרימין, ולא מפרישין תרומות ומעשרות. אין פודין הבן, ואין מגרשין אלא אם כן הוא גמ שכבי מרע (דתקף ליה עלמא), וכולם, אם נעשו שוגגין, או מזידין, או מוטעין, מה שעשו עשוי".

במשנה ברורה כ"ק יא' כתב שאין לדון בשבת אפילו דיני ממונות, שמה יבוא לידי כתיבה, והוא הדין שאסור גם סדור המענות בלבד לפני הדיינים. הרמ"א כתב בהגה: ולכן אסור לתפוס ולהכניס לבית הסוהר מי שנתחייב איזה עונש כדי שלא יכרה, ובמשנה ברורה כ"ק יד' כתב שאין בכלל זה אם אחד רוצה לברוח כדי לעגן אשתו, שבזה מותר להובשו, וכן מותר לקבל עדות מאיש מסוכן וקרוב למות על אשה שמת בעלה, אם יש חשש שלא ימצא אחר כך עדות אחרת.

עוד כתב הרמ"א בהגה את דעת רבנו תם המתיר בעיקרון לקדש אשה בשבת, למי שאין לו אשה ובנים. וכתב שאפילו שאין פוסקים כך להלכה, בשעת הדחק אפשר לסמוך על דעתו, גם מהמעם שגדול כבוד הבריות, כגון שערכו כבר את כל מצרכי הסעודה ביום שישי ומסיבות שונות החופה נדחתה עד הלילה, שהואיל וכבר הכינו לסעודה ולנשואין והוי ביוש לכלה ולחתן אם ינשאו. ובמשנה ברורה כ"ק יט' הביא את דעת הה"ח אדם שאין להקל בכל זה, רק אם מתקיימים שלושה תנאים והם: אם לא קיים מצוות פרה ורביה עדיין, ויש הפסד ממוני רב, וגם ביוש לחתן וכלה אם לא ינשאו.

לגבי מעצר או מאסר אדם בשבת, כתב בספר פסקי תשובות שיש היתר לא רק כדי למנוע עגירות לאשה, אלא בכל מצב שהדבר נוגע להבטחת שלום הציבור או רכושו, כגון גנב הפורץ לדירה, או אנשים הניצים המסכנים את שלומם או שלום הציבור, או אדם שנתקף בחמת זעם או טירוף, ככל אלו וכיוצא בהם מותר להכבוש ולאזוק באזיקים את האדם המזיק. ונראה שמותר להלל שבת על ידי 'אמירה ללכרי' לקרוא למשמרה או שאר אנשי במחוז נכריים כדי להכביה את שלום הציבור מנוק ותקלה, ובשעת הדחק אם אין נוכרי, יש להתיר גם על ידי ישראל. כמו כן, יש להימנע ככל האפשר מחילול שבת על ידי אנשי משמרה ובמחוז יהודים לגבי דברים שאין בהם חשש סכנת נפשות (וזה נדיר מאוד) וגם בזה בשעת הדחק ואין נוכרים נראה שיש להתיר על ידי ישראל.

פירוש הלכה

א. אין דנים דין בשבת, שמה יבואו לידי כתיבת פסק הדין בשבת. וגם סידור המענות ללבד לפני הדיינים, אסורה. אבל דיין ששמע את מענות הבעלי דין מערב שבת, ורוצה לעיין בספרי הפוסקים כדי לדעת מסקנת ההלכה, אין שום איסור בדבר. וכן הבעלי דין עצמו, או טוען רבני, הרוצים לעיין בספרי הפוסקים כדי לסדר מענותיהם בהלכה בפני בית הדין, אין בזה איסור. אולם לסדר את המענות ללא עיון בדברי הפוסקים, אין להקל, משום ממצאו הפצץ ודבר דבר.

ב. יש אומרים שבכלל איסור דין בשבת אסור לתפוס אדם ולהובשו בבית הסוהר בשבת. ומכל מקו במקום עיון, וכגון שיש חשש שלא ימצאו את הבעל אם לא יתפשוהו במחבוש בשבת, לכולי עלמא מותר.

ג. אין מקדשין אשה בשבת. ולא הולצין ולא מייבמין. ואם עבר וקידש אשה בשבת הקידושין תופסים.

ד. אין מפרישין תרומות ומעשרות בשבת. וכן אין מפרישין חלה בשבת, מפני שדומה למקדיש חפץ בשבת, וגם נראה כמתקן.

ה. מה שאסרו להפריש תרומות ומעשרות בשבת, הוא גם בפירות וירקות שחויבן מדרבנן, וגם בפירות שספק אם עישרום או לא [דמאין].

ו. מי שיש לו פירות דמאי בביתו, ורוצה לאכול מפירות אלו בשבת, יש אומרים שיוכל להפקיר בשבת את כל נכסיו, ואז פירות אלו יהיו מותרים לו באכילה, שכיון שהפקר בשבת הוא הפקר טוב, ורק מסתעף מזה היתר פירות הדמאי הללו, אין לנו לומר מדעתנו שקנסוהו חכמים כתרם ומעשר בשבת, שאסור לו ליהנות ממעשיו בו ביום. ויש חולקים ואוסרים להפקיר בשבת. ומיהו כשמפקיר נכסיו בשבת כדי שאחרים יזכו בנכסיו, וכגון שאומר להם בואו והצילו לכם, הוי כמקנה קנין בשבת ואסור לכולי עלמא. ורק כאשר מפקיר וכל מגמתו לאכול מהדמאי, ואינו מתכוין שיזכו אחרים בהפקר זה, יש שהתירו.

פינת העורך

"ונתתי שלום בארץ..." (כו"ו) כתב רבינו מיימון בן עמר זצ"ל בספרו "מעמי המקרא": לא אמר הכתוב "ונתתי שלום בעולם", ולא "ונתתי לכם שלום". אלא כתב "ונתתי שלום בארץ". ללמדנו שהמקום היחיד בו יכול להיות שלום לישראל, הוא ארצו, ארץ ישראל. וכל זאת בתנאי: "אם בחוקותי תלכו!"

מרכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לעודד ויומבת קריטי הי"ו ומשפחותיהם לרגל הולדת בנם יהודה הי"ו (נכד לרב יחיאל ואלישבע עמרי הי"ו) והכנסתו בעיתו כבריתו של אברהם אבינו ע"ה.

יהי רצון שתזכו לגדלו יחד עם כל יוצאי הלציקים באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

מרכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לאברך היקר אלהנן יצחק ורעייתו רבקה מזרחי הי"ו ולכל בני משפחותיהם לרגל הולדת בנם אליהו הי"ו והכנסתו בעיתו כבריתו של אברהם אבינו ע"ה.

יהי רצון שתזכו לגדלו יחד עם כל יוצאי הלציקים באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

'פסקי תשובות'

בספר פסקי תשובות סימן קמז' ציין את דעת "שערי אפרים" שאפשר להקל כך שהקורא את ההפטרה יתחיל לברך את ברכות ההפטרה בזמן שהגולל מתחיל לברוך את המפה. אולם להלכה ולמעשה כתב שנכון להמתין עד סוף הגלילה – הלבשת המעיל של ספר התורה, ובפרט שיש עוד שתי סיבות לכך שאין להתחיל בהפטרה לפני גלילת ספר התורה.

שו"ת ציין אליעזר

בשו"ת ציין אליעזר הלך ו' סימן לו' הביא שאלה שנשאל, לגבי מנהג מהודש שהנהיגו גבאי בית כנסת על דעת עצמם, כיצד לאפשר את קריאת המפטיר וההפטרה לשני נערים ברי מצווה בבית כנסת אחד.

"בזמן האחרון הרשו להם הגבאים והקורא לקרוא לתורה (אם ישנם שני ברי מצוה בשבת) פסוקי המפטיר פעמיים וקריאת ההפטרה פעמיים, כלומר: קוראים לבר מצוה הראשון למפטיר, ואחרי עלות לתורה וברכותיו, קריאת פרשת ההפטרה וברכותיה - חוזרים וקוראים את בר המצוה השני השני למפטיר וגם הוא עולה ומברך על התורה, קריאה, הפטרה וברכותיה, באופן שגם הקריאה וברכותיה וגם ההפטרה וברכותיה חוזרים ונשנים באותו ספר התורה ובאותו המקום. ונפש השואל בשאלתו..." ואען ואומר! לומר שצודקים בכך הגבאים והקורא ודאי שאין לומר, לא נשמע על בכזאת פה בארץ שינהיגו מנהגים חדשים כאלה מבלי לשאול פי הרב ופי האדם חשוב שבמקום, והנהגת מנהג כזה יש לו מבוא לארבעה איסורים, אם מדינא, ואם ממנהגא, והמה".

בהמשך כתב ארבע סיבות לדחות את מה שנהיגו גבאי בית הכנסת, להלן תמצית הסיבה הראשונה, הקשורה לנושא של שיעור זה.

"...האחד, שהוא מפני כבוד התורה להראות שהוא עיקר וחשוב טפי מנביא, והשני, כדי שלא יאה נראה ברכות המפטיר שאומרן על ספר תורה עיין שם, וא"כ כשיבואו כעת בפעם שניה באותו המקום לפתוח מחדש הספר תורה לקרות בה, יש בכך אי משום פגמא דספר תורה משום הנכנסים שלא ידעו שזאת אותה הספר תורה שקראו מקודם ויחשבו שמצאו פגם בראשונה והוציאו אחרת, ואי משום פגמא דצבור שיאמרו שלא יצאו בקריאה הראשונה... ונפש היפה סולדת מפתיחת ספר תורה וקריאה מחדש הבאה כל עיקר לצורך עצמם..."

אולם עם כל זה, הציע פתרון שיעקוף את הבעיה שיצרו הגבאים מבלי להצית את אש המחלוקת.

"אולם למען למנוע מחלוקת וחילול שם שמים... ויש לכן לבחור הרע במיעוטו על ידי עצה יעוצה באופן שלא תגרע גם מאות נפשים בניפוח הצירמוניה, או מהוספת כבודם וכדומה, ולא מנם יהלך מאומה. והיינו שעשרה מהצבור יכוונו שלא לצאת בקריאת המפטיר וההפטרה של הבר מצוה הראשון ידי החיוב שתקנו חכמים שהצבור יקראו בנביא עם ברכות לפניו ולאחריה, ויחשבו על ידי כן הצבור הזה אז כצבור מיוחד הבא לצאת ולקרא המפטיר וההפטרה שלא שמעו עדיין בכדי לצאת ידי חובתם."

סיכום

הקורא את ההפטרה לא רשאי להתחיל לקרוא את ההפטרה, עד שיגמרו לגלול לגמרי את ספר התורה. מכמה סיבות. א. כדי לאפשר לעוסקים בגלילת הספר לשמוע את ההפטרה. ב. משום כבוד ספר ה' תורה. ג. משום שאין עושים מצוות ה' חבילות חבילות. אולם למנהג האשכנזים שאומרים בימים שני וחמישי "יהי רצון" מותר להם לאומרו לפני סיום גלילת ספר התורה. יש לציין שלפי מנהג הספרדים להגביה את הספר לפני הקריאה, ועוד שספרי התורה מונחים במעין ארגז, הלכה זו נוגעת לכניסת ספר התורה לפני קריאת ההפטרה בלבד.

גלילת ספר התורה ביום שיש מפטיר

מקור בתלמוד

בגמרא במסכת סוטה דף לט: מובא שאין להתחיל לקרוא את ההפטרה בנביא, עד שגוללים את ספר התורה. לפי פירוש רש"י הטעם לכך הוא, כדי לאפשר לאנשים העוסקים בגלילת ספרה התורה לשמוע את קריאת ההפטרה, אם כן יוצא שיש להמתין עם קריאת ההפטרה, עד שגומרים לגלול את ספר התורה:

"...ואמר רבי תנחום אמר רבי יהושע בן לוי: אין המפטיר רשאי להפטיר בנביא, עד שיגלל ספר תורה..."

מפרש רש"י: עד שתגלל ספר תורה - במטפחותיו כדי שלא יהו הגוללים טרודים מלשמוע הפטרה מפי המפטיר.

'אורחות חיים'

אולם בספר אורחות חיים חלק א' הלכות קריאת ספר תורה, כתב שאין צורך להמתין עד שגומרים לגלול את ספר התורה, אלא עד שמתחילים לגלול אותו, אם כן יש לומר שההמתנה היא מסיבה אחרת, ולא מהסיבה שכתב רש"י. אמנם בהמשך ציין את הדעה שיש להמתין מלקרוא את המפטיר, עד שגומרים את הגלילה.

"ולא יהיה פותח המפטיר להפטיר בנביא עד שיגלול הגולל הספר פירוש שיתחילו לגלול. ויש מפרשים עד שיגלול שיהיה נסגר ויעתיקהו החזן מהבימה להוליכו למקום שיושב שם כשגוללין אותו. והמנהגות חלוקים בזה והכל הולך אחר המנהג:"

רמב"ם

הרמב"ם בהלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב' הלכה יג' פסק את לשון הגמרא: **"...ולא יפטיר בנביא עד שיגלול ספר תורה..."** ובפירוש "מעשה רוקח" כביאור על הלכה זו, ציין את פירוש רש"י.

פסיקת הטור

הטור בסימן קמז' פסק להלכה בעניין זה מפירוש רש"י, שיש להמתין מלקרוא את ההפטרה עד סוף הגלילה.

"...אמר רבי תנחום אמר רבי יהושע בן לוי אין המפטיר מתחיל עד שיגלל הספר כדי שלא יהא הגולל טרוד ולא יוכל לשמוע ההפטרה."

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

וכן פסק מרן להלכה בשו"ע בסימן קמז' סעיף ז', שאין להתחיל לקרוא את ההפטרה, עד שיגמרו לגלול את ספר התורה, והטעם לזה כפירוש רש"י.

"אין המפטיר מתחיל, עד שיגמרו לגלול הספר תורה, כדי שלא יהא הגולל טרוד, ויוכל לשמוע ההפטרה" מרן חזר על פסיקה זו בסימן רפד' ו': **"אין המפטיר מפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה."**

'ערך השולחן'

בספר ערך השולחן בסימן קמז' מוז' כתב שבימים שני וחמישי שאומרים "יהי רצון" אחר הקריאה, (כפי מנהג האשכנזים), אפשר להתחיל לאומרו לפני סוף גלילת ספר התורה, וכן כתב במשנה ברורה בס"ק כב'.

"... אבל בשני וחמישי שאומרים יהי רצון אחר הקריאה, אינו צריך להמתין על הגולל שאינו אלא מנהג בעלמא ויש ביטול מלאכה (מגן אברהם ס"ק י') מיהו בתענית ציבור במנחה המפטיר לא יתחיל עד שיגמור הגלילה..."

'משנה ברורה'

במשנה ברורה ס"ק כג' ציין את דעת הפרי מגדים שיש להמתין עד גמר גלילת הספר ולא עד הנחת המטפחת

"לגלול הספר תורה - עיין בפרי מגדים שכתב דהמנהג להמתין עד עצם גמר גלילת הספר לבד, אף שלא כרכו עדיין המפה עליה אך מרש"י לא משמע כן."

תולדות

קול ששון

תשובות

פרשת בחוקותי

מ' א' ועד ת'

בזכות מה?

אמרו חכמינו שבעולם הזה איננו מקבלים שכר על קיום המצוות אלא שכר המצוות שמור לעולם הבא. התורה לא גלתה לנו את השכר והענש הממתינים לשומרי ומקיימי המצוות בעולם הבא, אלא רק רמזה עליהם, מפני שנשגבים ורמים הם מתפיסת האדם. סיבה נוספת לכך שהתורה לא גילתה לנו את שכר המצוות היא, מכיוון שעשיית המצווה היא העיקר, כדי למלא את רצונו של הקדוש ברוך הוא, ולא על מנת לקבל פרס. אולם בכל זאת מכטיח הקדוש ברוך הוא לבני ישראל שאם ילכו בחוקותיו וישמרו את מצוותיו ואת משפטיהם, ישפיע עליהם טוב ויתן להם מנוחה, כדי שיכלו לעבוד מתוך שלווה ובטחה. שפע ברכות לו, לקדוש ברוך הוא, וכאשר יהיו ישראל עושי רצונו והיו ראויים לקבלם, ישפיע עליהם ה' את רב טובו, לא יחסיר דבר אלא מ' א' עד ת'. ואכן הברכות בפרשה מתחילות באות א' "אם בחוקותי" ומסתיימות בות ת' - "קוממויות".

פעם אחת הייתה עצירת גשמים. גזר רבי יהודה הנשיא תענית ולא בא מטר. עמד 'אילפא' להתפלל ואמר "משיב הרוח" ונשבה הרוח, "ומוריד הגשם" - וירד הגשם. התפעל רבי ושאל אותו: מה מעשיך? השיב לו 'אילפא': גר אני בכפר עני ואין להם יין לקידוש ולהבדלה. טורח אני ומביא להם יין ומוציא אותם ידי חובה בקידוש ובהבדלה. מיד הביין רבי שתפילת 'אילפא' התקבלה בזכות מסירותו לזכות את בני הכפר בקדוש ובהבדלה. מעשה דומה התרחש עם רב' אשר גזר תענית ובקש רחמים בשעת עצירת גשמים - ולא נענה. עמד אדם אחד והתפלל - וירדו גשמים! שאל רב' את אותו אדם: מה מעשיך? אמר לו: מלמד תינוקות אני, ומלמד לבני עניים כמו לבני עשירים. ומי שאין לו - איני לוקח ממנו כלום. ויש לי ברכות דגים - וכל תינוק הבורח מבית הספר אני נותן לו מהדגים שבכריכה ומפיים אותו עד שהזור ולומד. והבין שמסירותו לתלמוד תורה של תינוקות של בית רבן זיכתה אותו בקבלת תפילתו לפני הקב"ה.

שאלות והפרשה

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ה' (המשך)

שאלות לכיתות א' עד ג' (חלקן מאוצרות התורה)

6. "והשימותי אני את הארץ..." (פרק בו') מה המידה הטובה בפסוק זה?
א. בגלל השממה והגויים לא יחפצו בארץ. ב. ה' יעשה לא על ידי שליח.
ג. כשהעם בגלות ה' שומר על הארץ. ד. תשובות א' וג' נכונות.
7. מה כוונת הפסוק "התהלכתי בתוכם..." (פרק בו')?
א. אהיה עם החיילים במלחמות. ב. אהיה עמכם בכל מקום.
ג. אטייל עמכם בגן עדן ולא תזדעזעו ממני. ד. תשובות א' וב' נכונות.
8. למה הכוונה "...לבלתי עשות אתי קל מצותי..." (פרק בו')?
א. למאום באחרים העושים מצוות. ב. למנוע מאחרים לעשות מצוות.
ג. לעשות את המצוות בלי חשק ורצון. ד. לשנוא תלמידי חכמים.

1. לפי הברכה כמה חיילי ישראל צריך כדי לרדוף מאה חיילי האויב?
א. עשרה חיילים. ב. חייל אחד. ג. הם יברחו לבד. ד. המישה חיילים.
2. האם מותר למקדיש בחמה טהורה לה' להחליפה בטובה יותר?
א. כן, ואפילו רצוי. ב. לא ואם מחליפה שניהם קודש.
ג. מהבקר מותר ומהצאן אסור. ד. מהצאן מותר ומהבקר אסור.
3. בזכות מה מתקבלות תפילות המתפללים לגשם בעצירת גשמים?
א. בזכות התורה שלמדו. ב. בזכות תעניות וסיגופים שעשו.
ג. בזכות הדאגה והטיפול בזקוקים לעזרה. ד. תשובות א' וב' נכונות.
4. מה מכטיח ה' לבני ישראל אם ילכו בחוקות התורה והמצוות?
א. יהיה להם שלום וביטחון. ב. יהיה יכול בשפע ושובע גדול.
ג. ה' ישכין את שכנתו בתוכם. ד. כל התשובות יחד נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הספורנו - כיתות ד' עד ה'

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ה'

9. למה הכוונה בפסוק: "...ולא תעשו את פליחמץ..." (פרק בו')?
א. למאום באחרים העושים מצוות. ב. למנוע מאחרים לעשות מצוות.
ג. לעשות מצוות בלי חשק ורצון. ד. לקיים רק מצוות שנראים בעיניהם.

5. "נתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד" מה למדים מפסוק זה?
א. כשיש שלום אין נדודי שינה. ב. ה' נתן שלום בעבר ולא ייתן עוד.
ג. השלום שקול כנגד הכל. ד. תשובות א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הספורנו - כיתות ז' ו' ח'

10. מה הדגש: "אלה המצוות אשר צוה ה' אתי משה אל-בני ישראל (בו)
א. אסור להוסיף או לגרוע מהם. ב. אלו לא ניתנו בין ה' לישראל כברית.
ג. כל המצוות שצויה ה' שוות בחשיבותן. ד. תשובות א' וג' נכונות.

לימוד פורה ואהנה

התשובות הנכונות פרשת אמור הם:

1-ג' 2-ב' 3-ב' 4-ד' 5-ג' 6-א' 7-א' 8-ג' 9-א' 10-א'

